

plačuješ pošteno svoje davke z namečkom in si še toliko in toliko prihraniš za svoje razkošje — daj svojim umetnikom, kar jim gre. Odščipni si majčken košček, prav majčken, od svojega razkošja — no, recimo eno stotinko od svoje pijače, ali — da govorim nazorneje: komaj en milimeter od polnega kozarca vina, pomisli — komaj en milimeter od polnega kozarca — za umetnost, sebi v čast in slavo. Tako nekako govorimo. Ne bo napak. Ampak, kako zdaj zadevo v tek spraviti in jo izpeljati?

Jaz mislim, da povabimo na prihodnji sestanek vse župane naše dežele, od bogate in zapravljive Ljubljane do najskromnejše naše občine in jim stvar preprosto razložimo. Potem naj se pa oni lepo doma pogovore s svojimi občani in naj jim rečejo: Taka in taka je zadeva. Toliko zapijemo, toliko bomo dali, samo nekoliko kapljic za dobro stvar, samim sebi v čast in v radost. Zato nam bodo umetniki vedrili um in dušo, razkazovali nam bodo svoja najboljša dela, da spoznamo v njih same sebe in razberemo iz njih resnico in lepoto življenja. Ni zlodej, da bi tega ne razumeli, saj vendar niso kake prismode, saj so brihtni ljudje. Le mi, le mi smo ubogi cagavci.

Govoril sem že z nekaterimi o tej stvari. Humoristi so se mi smejali. Oni drugi pa, ki jim je stvar resnejša, so rekli: Hm, ja, ja, bi že bilo, ampak stvar je vendar le malo težka.

Jaz pa pravim: Lahka ali težka, kar mora biti, mora biti, edino prava in pravična, edino mogoča rešitev je to, drugega izhoda ni. Zdramimo se! Odločimo se!

Če smo še za kaj, če smo mi mi, če smo vredna bitja božje modrosti, potem podžgimo svojo voljo z ognjem vere ter začnimo.

Če pa smo le pajaci, zanikrni cagavci in jokave šleve, no — potem utihnimo, sklonimo svoje glave in čakajmo vdano, da nas usoda premelje in prekuha.

Opravil sem svojo dolžnost, morda zadnjo. Zdaj govorite vi drugi in se pošteno in hitro dogovorite, ker ura se že izteka. Jaz pa grem domov „Spomine“ pisat in pestovat svoje skrbi. Lahko noč! *Ribard Jakopič.*

NAŠA GENERACIJA IN NAŠ ČAS

Pred dvema mesecema sem v dnevniku objavil članek „Generacija pred zaprtimi vrati“, ki je v javnosti sprožil nekaj odveč komentarjev. Članek je bil prav za prav samo prvi del predavanja, ki sem ga tedaj pripravljal in ki sem ga zaključil z naslednjimi odstavki. Podajam jih tu, da bo podoba celotna in da bo račun bolj preprost. — L. M.

Čas, v katerem smo, menda v resnici nima primere v zgodovini. Vse je stisnjeno in ugnjeno, vsa vrata na svetu so zaprta, vse človekove sile so uklenjene, vsi tokovi sveta so zajeti v jezove. Ni bilo še menda tako težkega položaja pod nebom, v katerega bi se človek lahko rodil, kakor je položaj teh naših dni. Pod gospodarskimi, socialnimi, političnimi in miselnimi pezami je brezposelnost postala skoraj še edini način človekovega življenja. Položaj mladine pa je v tem uklenjenem svetu težji kakor položaj kogarkoli. Človek ima v družbi prav toliko veljave, kolikor družbi lahko daje plodnega, produktivnega dela. Tudi človekova cena je v stvarnem življenju kakor cena

blaga: tudi človek samo toliko velja, za kolikor se lahko vnovči na trgu dneva. Dandanes pa vse nove generacije prihajajo v razmere, v katerih jim je lahko usojen skoraj en sam žalosten delež: biti brez posla. Ni več mesta pod solncem za človeka, ki bi rad delal in ki je po vrhu vsega še mlad. Kdor je za zdaj še pri delu in pri kruhu, naj bo kar lepo pripravljen, da danes ali jutri oboje izgubi. Človek pa, ki se rodi, ne prinese s seboj ne lopate ne pisalnika, ne mezde ne honorarja, nič drugega mu ne kaže, kakor da stopi na cesto življenja in gre vse to iskat in se za vse to borit. In danes je takšno iskanje čisto zaman, edina pravica, ki je mlademu človeku ostala, je pravica, da sme držati roke navzkriž in jezik za zobmi. Človek-delavec, ki ne dela, nič ne šteje v družbi, in tako so cele neskončne vrste teh mladih generacij, ki so obsojene v brezdolje, izločene iz družbe in oropane še najbolj vulgarne človeške cene in veljave. Kakšna strahotna socialna katastrofa se v tem času krize na tihem, brez besede in brez odpora godi nad celotnim naraščanjem naroda in družbe, tega se danes menda pri nas še nihče ne zaveda. Kadar bo to spoznanje prišlo, takrat bo najbrž že precej prepozno vse skupaj in takrat bo najbrž že zdavnaj marsikdo izgubil svoj spanec in svoj mir.

Takšno je dejansko stanje stvari. V zapletene relacije sodobnega družabnega življenja je prišel nov moment, ki ga starejše dobe skorajda niso poznale: biti mlad, se že kar samo po sebi pravi v tem svetu biti brezpraven in teptan; biti mlad, se pravi, biti obsojen na najbolj spodnji položaj, biti obsojen v brezposelnost. To dejstvo pa je današnjim mladim rodovom odkazalo obenem čisto svojevrstno vlogo na življenjskem bojišču in v procesu družabnega razvoja. Kdor je mlad, je že kar od vsega početka prideljen ogromni armadi brezpravnih, ponižanih in zapostavljenih; kdor je mlad, je že kar sam po sebi izbran za vojaka družabnega in miselnega progressa, za borca za novo obliko sveta.

Takšen je socialni in življenjski položaj današnjega mladega rodu, takšno je njegovo mesto pod solncem. Duhovni obraz sodobne mladine, kakor se kaže predvsem v umetnosti in kulturnih gibanjih, prikazuje brez dvoma celo vrsto znakov, ki današnjega mladega človeka kvalitativno, miselno in človeško stavljajo precej nad mladega človeka, kakršen je bil svoje dni. Plemenito tovarištvo, do kakršnega se zna dokopati samo človek, ki je prebil minute težkih, katastrofalnih nevarnosti, toleranca do ljudi, ki ne delijo tvojih nazorov, pa so vendarle ustvarjeni po tvoji podobi, globoka, intuitivna zavest skupne usode — vse to so stvari, ki jih mlade generacije v prejšnjih manj nevarnih, srečnejših časih skorajda niso poznale. V tej naši dobi pa se je porušilo mnogo starih, težko podedovanih zidov, ki so ločevali človeka od človeka; naj stoji kdo kjerkoli, od povsod ga vežejo na snovanje in na borbo vsega rodu neločljive, plemenite vezi. Mnogo teh novih, sodobnih vrednot je našlo v iskanjih mladega slovstva polnega izraza. Brezdvomna resnica je, da je to naše slovstvo, naša lirika in proza pa naša dramatika, prikazala podobo človeka, ki rase iz globokih korenin in čigar življenje se samo v sebi dviga do visoke vrednosti. Toda resnica je obenem, da slovstvena produkcija tega rodu vključuje znatnim uspehom tu pa tam v celem vendar ne predstavlja nobene velike, družabno, življenjsko, zgodovinsko pomembne akcije. Prav ta življenjski in zgodovinski položaj, prav ta obsojenost na čas, ki je po vsem ogromnem in neznanem, kar krije in pripravlja v sebi, tako velik, tako vse ljubezni vreden čas, da bi nam bile lahko zavidne zanj vse največje, najslavnejše generacije

zgodovine in sveta — prav vse to največje in najpomembnejše je v duhovnih manifestacijah mladine ostalo skoraj povsem brez izraza.

Velik je ta čas in težke so stvari, močnih ramen je treba, da se vse to prenese, toda naš rod doslej v resnici še skorajda ni zastavil lopat. Ure prihajajo, v katerih se bo zgodilo vse, ko se bo čas prelomil na dvoje in ko bo svet ustvarjen na novo. Naj se že vendar zberejo mladi ljudje, naj že vendar stopijo na svoje mesto, na stražo. Svet ne more biti ne dober ne urejen, če mladi človek nima svoje besede pri vladanju nad njim, svet se ne bo nikoli spreobrnil, če ga mladina ne bo zgrabila z obema rokama in z vso močjo. V naši literaturi mora spet zaživeti misel, naša pesem mora začeti klicati na boj, v naši prozi mora začeti kipeti življenje z naših ulic in vasi, iz naših hiš in duš, naša drama mora biti podoba borbe, ki jo moramo v resnici bítí. Naša literatura naj začne klicati vse ljudi, ki so žejni novega življenja in novega sveta. Naša generacija mora postaviti fronto, otresti se mora verig, raztrgati mora vse stare, zarjavele vezi. Stopiti mora iz tega dobrega, blagega zatišja, stopiti mora na plano, na odprto polje in ne sme se bati samote in sovraštva, ki je organizirano okrog nje in zoper njo. Dobro vemo, kako je svet razdeljen, dobro vemo, kje so naši in kje so tuji tabori, dobro vemo, kdo je zoper koga in s kom moramo biti mi, toda skoraj pozabili smo že, da moramo iz vsega, kar premoremo, skovati orožje zoper vse, kar je starega in gnilega okrog nas, in da se mora mladost zmerom brezobzirno in neusmiljeno boriti za obstanek, saj je od obstanka mladine prav za prav v prvi vrsti odvisen obstanek sveta. Dobro vemo, da so stari zmerom vladali svet, toda zdi se nam, da ti stari, ki so zdaj, že malo predolgo in malo prebrutalno vladajo. Zaživeti mora naša misel, nič več plaha ne sme biti naša beseda, blizu misli in besede mora biti dejanje. Svet je zelo izmučen in star, treba ga bo vzeti v roke.

Saj je bila že od nekdanj naloga vseh mladih rodov, da prinašajo spoznanje in rešitev vsem ljudem.

L. Mrzel-Frigid.

UNGHERNA - STERNBERGA NOVELA „DIE ZERRISSENEN“ IN PREŠEREN

(Konec.)

V

Nastane vprašanje, kaj pomeni novela „Die Zerrissenen“ za prešernoslovje. Načrt o noveli je prvo znano delo, s katerim se je pesnik bavil po izidu „Krsta pri Savici“. Ob noveli Ungerna-Sternberga se mi vsiljuje tu in tam misel o pesnitvi. Vsaka sodba bi bila prenačljena, posebno ker stavek o noveli nima prave zveze z onim delom pisma, ki govori o „Krstu pri Savici“ in ker je tudi sam neznatno poudarjen. Zaradi čudežne Črtomirove rešitve iz boja in zaradi čudežnega njegovega spreobrnjenja „Krsta“, menim, ne moremo prištevati onim „grotesknim čudežnim zgodbam“, ki ne ugajajo mladi grofici; oba čudeža v Prešernovi pesnitvi sta izraz božje milosti (Jos. Puntar), ne pa fantastično-samovoljna in pošastna prekršitev naravnih zakonov na način kakšnega E. T. A. Hoffmanna. Kljub temu ni izključeno, da pomeni načrt neko rahlo reakcijo. Utemeljena se mi zdi možnost, da je Prešeren zasnoval povest v slogu Die Zerrissenen, torej povest, ki bi se približevala noveli v Tieckovem smislu, kot neko protiutež „Krstu pri Savici“: v „povesti v verzih“ pesniško vzvišen